

LA QÜESTIÓ DE LA LLUITA CONTRA LA LEPRA A CATALUNYA

pel Dr. JAUME PEYRÍ

SENYORS:

Venir a parlar de lepra a Tarragona és col·locar una manxiula damunt d'un mal que en aquestes terres més que a les altres terres catalanes aquí patim, i el meu objecte és veure si aquest reactiu té prou eficàcia per a emprendre una acció mèdico-social que porti a l'extinció d'aquesta malaltia en la nostra terra.

Perquè qualsevol que sigui el mode de pensar respecte a detalls teòrics, tots estem conformes en què els països que es proposen extingir la lepra, ho conseqüeixen i tots sabem que la lepra en un país és una marca d'atràs i de deixadesa de les institucions sanitàries que el governen.

Jo em proposo avui portar la convicció de la necessitat d'empendre una acció social-higiènica no sols als metges, que la majoria ja en són convençuts, sinó als profans, sobre tot als que pels seus càrrecs públics puguin donar la solució al mode d'encarrilar-la per a fer eficaç aquesta acció.

I permeteu que en lo que vaig a dir exposi el nostre punt de vista personal; formen un criteri doctrinal que potser no tindrà prous elements de demostració, però que és fill d'haver viscut clínicament i bacteriològica la qüestió de la lepra més de dos decenis.

El bacil.—Malgrat les dificultats del cultiu i la manca per

tant de la prova experimental, no es dubta que el cos bacilar prim, aflat, que es troba isolat de vegades, però que ordinàriament es troba amuntegat formant com a feixos o com a paquets de cigars o com boles espesses espinoses i que és àcid-resistent que fou fa 40 anys descrit per Armaur Hansen en les lesions patològiques dels leprosos, sigui el paràsit de la lepra.

La presència solament a les lesions leproses, la presència en les lepres de tots els països i la identificació del mateix en totes les varietats de lepra des del tubèrcul de l'hansenia lleoní a la mèdulla del siringomièlic, fan que no es pugui creure que sigui un senzill hoste o un comensal qualsevol.

La forma de trobar-se en els teixits, fa pensar que allí es troba aglutinat, per tant, en un començament de mort.

Com el bacil tuberculós, va recobert d'una càpsula fruit de la secreció i es pot dir amb Unna de la mort dels altres bacils, càpsula mucosa que embolcalla el bacil i tota la colònia microbiana.

És aquesta substància la que deu excitar la proliferació i la hipertròfia cel·lular, i fet curiós en microbiologia, el bacil no mor víctima de sos pròpies secrecions; aquestes i la proliferació cel·lular serveixen de llit per la seva proliferació; entre el microbi i els teixits s'estableix una simbiosi, una mútua ajuda; els bacils proliferen en mig de la hiperplàsia i la hiperplàsia és excitada pels bacils. Com més accentuada sigui aquesta simbiosi, més greu serà el cas de lepra. Escassa en les formes nervioses localitzades, abundant en la lepra tuberosa, sobre tot en les formes agudes.

Els bacils envelleixen o moren, perden ses propietats tinc-tòries i es tornen granulosos; el blau victòria-safranina serveix per a distingir els bacils vius dels morts.

Les dificultats de cultiu.—En medis glicerinat i sucrats, sigui amb sèrum de be i de cavall, amb sang gelosada, s'obtenen colònies aeròbies i anaeròbies indistintament, els bacils de les quals tenen les característiques del de Hansen, però es perd a la segona o tercera resembra; és precisa una condició: que els tubèrculs siguin recents.

Això creiem que és degut a condicions que nosaltres ignorem, però alguna la podem deduir veient el que passa en la vida parasitària; els bacils dels *globi* de lepra que són els que sem-brem, porten en si la mort; el tubèrcul de lepra és un element fill d'una embòlia limfàtica o sanguínia bacilar que allí es queda

i que acaben amb el temps per atrofiar-se si noves pul·lulacions als teixits que el tomben no el mantinguessin en activitat i teixits per altra part preparats per les secrecions bacilars; aquestes condicions no es poden repetir en el cultiu; además l'evolució és lenta; cal buscar el mode de revifar-lo.

Vehicles del bacil.—Creiem possible el contagi d'home a home immediat, directe, perquè hi han, encara que pocs, casos que ho demostrin clar; però creiem que la majoria dels casos l'entrada dels bacils es fa per objectes intermitjos.

A les comarques leproses s'assenyalen no individus, sinó *cases de masells*, cases de lepra; nosaltres hem viscut el cas d'una casa que tingué aquesta fama; morí el pare leprós; pocs anys després de la mort, es casà l'hereu, i pocs anys després la seva muller, que no tenia antecedents de lepra en sa família, adquirí la malaltia; aquells anys els bacils havien viscut en les parets, en els mobles, en les robes.

Nosaltres empenquèrem un treball de busca en aquest sentit; embrutant parets, robes, fustes amb bocins de lepromes, vegegrem com persistia en mig de la brutícia el bacil i fins proliferava; l'*optimum* de condicions fou mullant els llocs deixant-los dessecar després, exactament com a les comarques leproses on hi ha humitats i dessecacions brusques repetides.

Per això creiem que els objectes inanimats en certes circumstàncies de clima (humitat, canvis sobtats tèrmics) embrutats de secrecions leproses són el lloc més comú de contagi.

Creiem possible amb molts autors que els insectes i arànids vehiculin els bacils i els portin dels llocs infectats o dels malalts als individus sans, però ho crec excepcional perquè no basta en la majoria dels casos la senzilla erosió per a produir la sembra si el terreny no està preparat.

Perquè de les dificultats d'admetre el contagi.—Ha sigut precís que passessin quatre segles per a arribar a la convicció de què el xancre de la sífilis és el primer moment de la paràlisi general o de la tabes i més de 40 anys per a portar la convicció a tots.

En una malaltia com la lepra on es senyalen incubacions de més de 10 anys, on inclòs els no contagionistes i partidaris de l'herència admeten que la malaltia adquirida al moment de la concepció, no es presenti de vegades fins als 25 anys, és impossible en la majoria dels casos fixar el com ha tingut lloc el contagi.

A més, la lepra, com la tuberculosi, no és una malaltia com la sífilis que deixa al lloc on entra un xancre, una demostració macroscòpica de què per allí ha entrat el paràsit; la lepra, com la tuberculosi, devegades deixa xancre però més comunment la inoculació és transcutània i pot generalitzant-se abans de què hi hagin símptomes locals que puguin orientar per on ha entrat el bacil.

Nosaltres creiem respecte a aquesta qüestió que les formes xancroses són ordinàriament més greus que aquelles en què no es troba l'entrada i que deuen ésser per inoculació transcutània.

Creiem que avui dia després dels assaigs d'inoculació experimental als animals, dels d'inoculació a l'home, cas del condemnat inoculat per Arning i el cas de auto-inoculació voluntària citat per Coffin i per fi per un bon nombre de casos clars observats no hi ha dret a dubtar perquè és un principi de Biologia que els casos positius afirmen i els negatius no neguen.

Nostre punt de vista del mode d'entrar.—Però és evident que si nosaltres trobem que una lesió leprosa permanece mesos i anys acantonada constituint lesió única i persistent de vegades indefinidament com a tal o generalitzant-se la malaltia després, tènim dret a pensar que per aquell lloc s'ha fet l'entrada dels bacils i que aquella primera manifestació és el xancre de la lepra.

Això vol dir que nosaltres creiem que estudiant detingudament cada cas podria dir aproximadament per on ha tingut lloc l'entrada; el *primer o primers llocs d'aparició, la densitat de la distribució dels elements i la forma de propagació*, ajudats de vegades pels antecedents són els elements per a jutjar la porta o portes d'entrada i devegades la manera com ha tingut lloc el contagi.

De l'estudi dels nostres casos admetem els llocs d'entrada per ordre de freqüència.

1.er *Els peus i cames*; els traumatismes freqüents de la gent que treballen al camp, sobre tot els que van constanment mullats de peus, la facilitat de produir-se dermitis, eczematitzacions, limfangitis, flebitis, etc., prepara el terreny per a facilitar la porta d'entrada i un cop entrat servir de llit a la sembra.

2.^{on} *Les cavitats naso buco faringies*, sobre tot el nas; són freqüents els individus que presenten rinitis, epistaxis repetides que precedeixen a la lepra en mesos i en anys; a més es

sap que és un dels llocs on hi han més abundància de bacils i comprenem fàcilment com de les ungles brutes que han rascat terra o mobles o robes infectades, pot anar al nas en gent que fan poc ús del mocador.

3.er *El tub digestiu*: són molts els casos en què es veu esclatar per diferents bandes del cos a la vegada el brot erupció de les taques o dels lepomes i si bé això en els casos primitivament acantonats, té lloc també quant es generalitzen, en aquests no hi han precedents d'altres símptomes com no sigui de desarreglaments digestius que després persisteixen; són bona part d'aquests casos de lepra tuberosa que evolucionen ràpidament i els que els clínics antics raonaven com d'origen intestinal per aliments averiats i que els clínics d'ara raonen com a casos de lepra primitiva intestinal, com es raonen de l'origen intestinal de la tuberculosi.

4.^{rt} *L'heredro-lepra o herència de gèrmen*. En els casos hereditats no es veu desenrotllar-se la malaltia quan aquesta comença per un lloc, sinó que els símptomes es troben per tot.

5.^{nt} *Contagi per les mans*; a part d'un cas nostre, evident, contagiant la malaltia a un metge que cuidà per espai d'anys unes úlceres leproses, nosaltres creiem que certes formes nervioses localitzades a les mans són d'inoculació transcutània.

6.^é *Contagi genítal*; el matrimoni que encara hi ha ara a can Masdeu pot servir de mostra; amb tot nosaltres creiem la cosa excepcional.

Poder nociu de cada malalt de lepra. Comencem per posar ben en clar que cada malalt de lepra té una nocivitat diferent i podríem dir que aquesta és en raó directa de la intensitat de la infecció.

Les formes *atenuades fustes* que duren anys i anys amb sols un símptoma o grups de símptomes maculosos, sensitius; amb una polineuritis acantonada a un grup nerviós d'una extremitat, són *mutlament contagioses*.

Les formes *nervioses* pures des de la siringomièlia a la generalitzada són prou perilloses; els bacils són prou fondos per tómer res, potser faria excepció pel ponides de Morvan i per les ulceracions de certes mutilacions, si bé és digne de fer constar que les úlceres trofo-neuròtiques no contenen bacils.

Les formes *maculoses* formen les neuroleprides en quin cas són escassament contagioses, però les *maculoses per embòlia bacilar* ja són més perilloses.

Els malalts de les *tuberoses* amb manifestacions mucoses són els que les secrecions són *bacilíferes* són els perillosos no tan *directament* segons nostre mode de veure la qüestió, sinó perquè embruten objectes, mobles i immobles.

Els *tubèrculs ulcerats*, sobre tot els joves són una veritable emulsió de bacils; els vells no contenen sinó cadàvers bacilars, el *mucus nasal* és potser la secreció més rica en bacils en quasi tots els tuberosos; tenint en compte la quantitat de secreció augmentada en aquests malalts i els descuits d'higiene dels mateixos, es compendrà lo perillosos que són els que porten rinitis. A la *llet*, les *secrecions vaginals*, l'*esperma*, a l'*orina*, a la *conjuntival* s'hi ha trobat bacils si bé és inconstant sa freqüència, que suposem que vindrà condicionada amb lesions de la glàndula secretòria o dels conductes excretors.

Els malalts de *lepra aguda* els tubèrculs dels quals en lloc d'esclerosar-se o degenerar-se entren en fusió purulenta i s'obren, solen ésser els més perillosos.

Condicions generals de receptivitat per cadascú.—És necessari creure en què la majoria dels individus són serològicament immunes a la lepra; l'escassetat d'individus que han conviscut amb leprosos que s'han contagiats fa pensar que la immunitat per la lepra és la regla per la immensa majoria dels individus.

Precisar des del punt de vista general quines siguin les condicions de receptivitat no es pot dir; però si es pot dir que aquí ve la herència a donar parcialment la raó als que no creuen més que en aquesta; sobre tot pensant que en bon nombre de casos l'*herència de predisposició* serà la única que es pot fer valer i que la majoria dels casos de leprosos, fills de leprosos pateixen la malaltia perquè s'han contagiats després convivint amb els pares malalts; d'altra manera s'explicaria el que els leprosos tinguin fills sans i fills leprosos

Això no vol dir que neguem l'*herència de gèrmens* que es troba clar moltes vegades quan es desenrotlla la malaltia en la infància o als primers anys de la joventut i per símptomes difusos inicialment no és la forma més comú de l'herència de lepra; cal fer constar que els embarassos de les leproses tuberoses acaben quasi bé sempre amb un part prematur, o amb un fetus de incapacitat vital que mor als pocs dies de nèixer, i així mateix la majoria de les leproses de lepra anestèsica pareixen fills sans.

Aquí fem notar la dualitat de la forma nerviosa i de la for-

ma tuberosa de lepra que té el seu parió en la sífilis formant el quadro de la doble malaltia tan ben diferenciada, simptomatològicament, evolutiva i terapèutica.

Condicions de receptivitat local.—Nosaltres no podem aportar proves més que d'evidència clínica, perquè les que hem intentat experimental no ens han portat on creiem que hem d'anar.

Però aquestes proves clíniques poden donar una convicció un cos de doctrina que és el següent:

La majoria dels casos de lepra porten dintre son historial en les regions primerament invadides, una dermitis, una limfangitis, una esclerosi, de vegades un procés crònic de limfangitis troncular o reticular que al capdavall un dermitis fatal és sempre una limfangitis de l'esponja limfàtica del dermis.

Per altra part vegem com passen anatòmicament les coses en les lesions leproses; per via sanguínia, arriba una embòlia bacilar que s'empelta a les parets del nas i fa la taca inicial, aviat ve una limfangitis leprosa que produeix abultaments nodulars (limfangitis reticular) o que produeix cordes limfàtiques (limfatis troncular) que són les que provoquen i generalitzen la malaltia.

Es evident que el bacil que hem dit que viu en simbiosi amb els elements anatòmics es fa un llit de limfangitis per con-viure bé i d'allí escampar-se per l'acarreig limfàtic.

Per tan creiem nosaltres que individus amb bones condicions defensives, i fins amb bones condicions serològiques que no admeteran l'empelt bacilar amb la pell i mucoses íntegres i fins amb traumes nets, si porten una limfangitis que prepari el llit facilitarán la sembra bacilar; establert el primer focus de limfangitis leprosa, lo demás ve tot sol; la successió de limfangitis dèrmiques reticulars i tronculars fan la trama inextricable i inabordable terapèuticament de les lepres tuberoses.

Suposem en altres casos que no deu haver-hi xancres i si sols inoculació transcutània; quan una linfítis o una flebitis fonda o una lesió anterior dels teixits aponeuròtics pot fer de fixador dels bacils que sense fixar-se han atravesat la pell.

Un trauma nerviós, una neuritis anterior, un procés anterior del sistema nerviós central faran que el bacil s'inoculi *transcutàniament* i passi sense deixar rastre a la pell del medi extern al neurilema, heu's aquí perquè en la majoria de lepres nervioses no deu haver-hi xancres ni de fet s'hi troba lesió

prèvia cutània fins que la degeneració del parènquima del nervi porta les alteracions tròfiques cutànies.

El que es pot fer en terapèutica.—Un nosocomi de lepra no ha d'ésser sols un asil; deu ésser un lloc d'esperança pel malalt que hi entra.

Contra la idea d'incurabilitat de la malaltia, jo puc mostrar prop d'una dotzena de malalts sense símptomes actius curats amb l'ajuda de l'art.

En espera d'un *sèrum* o d'un *plasma* que pugui actuar específicament.

Un *reductor potent* com el *chalmogra*, sigui en la forma que sigui i un *oxidant*, un *arsenical*, heu's aquí resumida ara per la terapèutica de la lepra, nosaltres, que creiem possible la curació en certes formes que comencen o en certs casos que hi ha reactivitat local i general, creiem que hi han casos que sols contenen elementse onjuntius o parènquimes o nervis degenerats en fusió grànulo-grassosa, no poden ésser actuats per cap medicació de les avui conegudes al menys i segurament que mai els orgues destruïts podran ésser substituïts per altres de sans.

A més, la *terapèutica local* és força útil; a part la simptomàtica de certes alteracions o de localitzacions de certs orgues (sentits, mucoses, etc.), de fet els agents tèrmics des de la neu carbònica al termo a distància i als banys calents obren sobre el tubèrcul diluint o fonent els elements grànulo-grassosos degenerats del leproma, lo que facilita poder ser actuats millor o poder ser esclerosats, i per tant, curats amb reductors potents d'ús local o amb els recursos físics.

La profilaxi: diferents modes d'entendre-la.—Catalunya és a la llista dels països de lepra; comprovats per nosaltres com a casos autòctons en cada població, nosaltres tenim 56 pobles marcats.

Hi ha a Catalunya un contingent de valencians leprosos que sumen a Barcelona al menys tant com els catalans. A més venen importats d'Amèrica i de Filipines altres malalts, i per fi, del Marroc, que entre altres ens regala aquesta malaltia, que allí existeix entre els indígenes en quantitat espantosa; recordo un pobre soldat, fill de Tarragona, sense antecedents familiars, que l'adquirí a Àfrica i que acabà amb una lepra aguda complicada amb tuberculosi.

Nosaltres calculem, entre propis i estranys, que existeixen a Catalunya més de trescents leprosos.

La distribució està repartida vorejant les costes i els rius; sobre tot les vores de l'Ebre, fins quasi a tocar l'Aragó, està literalment infectat; queda fora de lo dit la conca de Tremp i casos escampats per diferents indrets de Lleida; en canvi, els llocs que ho foren de leproseries a l'Edat Mitja, Tàrraga, Tarrassa, ni per observacions personals, ni pels seus informes, són infectats.

D'aquests, els més són pagesos, n'hi ha dedicats a revendre fruites, varis pescadors, dos forners, vàries criades de servei, un espardenyer i dos cistellers; a Barcelona resideixen una trentena d'aquestes professions últimament dites, que si es denuncien no hi ha on portar-los, perquè prou fan a can Masdeu tenint-ne més dels que poden.

Això, senyors, no pot continuar.

La qüestió perentòria la vaig resumir en altre ocasió així:

1.ª *Inscripció obligatòria de la malaltia.*—Però per fer això és precis primer tenir un nosòcomi per a leprosos.

2.ª *Aïllament voluntari per tots; obligatòria pels leprosos vagabunds.*—No som partidaris de la legislació draconiana prusiana o nord-americana, de tancar en un *in pace* als pobres leprosos.

Es precis fer el que han fet els escandinaus que quasi bé l'han extingida: bones leproseries perquè el malalt que s'hi troba millor que a casa seva vagi allí espontàniament.

Per això és menester crear una leproseria; o millorar la de casa Masdeu a càrrec de l'Hospital de la Santa Creu, lo que crec difícil per falta d'aigua, per la topografia i perquè és massa aprop de grans nuclis de població, lo qual crec que té inconvenients, o crear-ne una de nova.

3.ª *Interdicció de certes professions als leprosos lliures.*

- a) Servei domèstic.
- b) Assistència de malalts i professions sanitàries.
- c) Venedors d'aliments sense distinció (carnicers, pescadors, fruiters, especiers, etc.)
- d) Forners.
- e) Barbers.
- f) Sastres i modistes.

4.º *Interdicció de l'entrada a certs llocs.* Banyes i fonts, vehicles, fondes.

5.º *Avis als que convisquin amb els malalts* de la constant exposició que estan amb els elements contagiants i que compleixin:

- a) Aïllar els objectes de menjar i de toaleta del malalt.
- b) Les robes seran rentades i col·locades apart.
- c) Els draps i objectes de cura seran cremats.
- d) El malalt deu viure en quarto apart.

6.º *Matrimoni.*—Deu explicar-se detalladament al cònjuge sà el perill i se li farà avinent el contingut de l'apartat anterior.

Respecte a la interdicció de matrimoni als leprosos crec que deuria ésser absoluta; tan més en certes formes fustres que a còpia d'anys un pot tenir la convicció de què restaran acantonades podríem autoritzar el casament.

¿Com portar a terme la lluita a Catalunya?

No crec que sigui una cosa gaire difícil, ni tan sols una obra cara; sols es necessitaria bona voluntat.

I no he vingut sols a parlar del mal, he vingut expressament a parlar del remei i el mode d'administrar-lo.

Crear una leproseria en forma de *colònia agrícola*; p. ex. en una d'aquestes petites cales de la costa de Tarragona que hi ha més enllà de l'Hospitalet, lluny de poblats i sobre tot dels grans nuclis de població, bonic paisatge, ben resguardat per muntanyes i creiem que no seria difícil de trobar-hi una trentena de jornals de terra amb aigua que servissin per establir-hi els pavellons.

Soc partidari de pavellons mòbils de fusta amb teulada de uralita i paviment de fusta; una eixida coberta, quarto de banyes amb dues banyeres i excusat comú; pavellons que es poguessin variar de lloc o cremar-los quan convingués.

De moment es podia començar amb 60 malalts repartits en quatre pavellons; dos pavellons un d'homes i un altre de dones de 20 llits cada un per malalts de forma *tuberosa* i dos pavellons de 10 llits cada un pels anestèsics. Una infermeria capaç per vint llits en pavelló igual; un altre pavelló per serveis generals, residència dels infermers i administració; aquest pavelló podria ser de pedra.

En conjunt això costaria aproximadament:

Expropiació de una finca rústica d'uns trenta jornals de terra	15 a 25.000 ptes.
Cada pavelló de 20 llits 9000 ptes.; tres són.	26.000 >
> > de 10 llits 5000 > dos >	10.000 >
Un pavelló per a administració i serveis generals.	30 a 40.000 >
Canalització d'aigua, llum, cloaca, etc. . .	5.000 >
Material mòbil.	10.000 >
	96 a 116.000 ptes.

Cada malalt prenent per tipus a Fontilles consum allí 1'75 per estància; es pot afegir 75 cèntims per balneació i millorar es condicions de la terapèutica farmacològica; per tant 912'50 pessetes a l'any. Per tant la leproseria costaria 54.750 pessetes a l'any; s'ha de tenir en compte la càrrega, que aquesta quantitat és alleugerida perquè com hi ha bon nombre de malalts que es dediquen a feines agrícoles, això alleuja el pressupost considerablement.

Com arbitrar fons de sosteniment?

Per de prompte l'estat espanyol té 100.000 pessetes destinades a la lluita de la lepra de les quals no n'arriba ni una peseta a Catalunya, nosaltres podríem reclamar de dret 20.000 pessetes i si els nostres parlamentaris volguessin podria augmentar-se la quantitat incloent en els pressupostos generals de l'Estat major quantitat per a la lepra.

Després els Ajuntaments que tinguessin leprosos de casa seva podrien contribuir amb una quantitat com amb els bojós provincials ho fan.

Després la Mancomunitat i les Diputacions sobre tot les que estan més afectades podrien ajudar amb subvencions anuals la leproseria que podria estar baix l'alta inspecció sanitària de la Mancomunitat.

Finalment es podria crear un *Patronat per a la lluita contra la lepra* que arbitrés recursos de particulars amb quotes anuals o amb donacions que ajudessin a cobrir el pressupost.

Jo proposo al Congrès que creï des d'ara aquest Patronat.

Per fer fons per la creació de la leproseria, necessitariem una ajuda inicial dels poders públics, però jo confio que es podria arbitrar tot el que fes falta acudint a nostres filàntrops i posant el seu nom a cada un dels pavellons per ells costejats.

Senyors: He vingut aquí amb el deliberat propòsit de sembrar inquietuds, de fer memòria als professionals i d'espantar als que no ho són; que es preocupin tots de què existeix una malaltia terrible a Catalunya, malaltia que és vergonyosa perquè és extingible i els pobles que es preocupen d'extingir-la ho consegueixen.

Tant debo que aquesta conferència que va dirigida a metges i profans sigui una fuetada perquè ens despertem i ens posem a fer feina en aquest sentit, [que fem una leproseria que poguem tancar dintre uns quants decenis deixant un lletrer que digui: «A Catalunya s'ha extingit la lepra».